

Przetacka, Maria

"Człowiek w zagrożonym środowisku - z podstawowych zagadnień sozologii",
Józef Marcełi Dołęga, Warszawa 1998 :
[recenzja]

Studia Teologiczne 16, 394-395

1998

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ks. Józef Marcei Dołęga, *Człowiek w zagrożonym środowisku - z podstawowych zagadnień sozologii*, Warszawa, ATK 1998, ss. 238

W bieżącym roku akademickim rodzime Wydawnictwo ATK oddaje w nasze ręce pozycję książkową zatytułowaną, "Człowiek w zagrożonym środowisku". Jej autorem jest ks. Prof. Dr hab. J. M. Dołęga, od wielu lat kierownik katedry ekologii przy Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej. Obecne wydanie jest wznowieniem wzbogaconym o wiadomości z okresu ostatnich pięciu lat w dziedzinie szeroko pojętej ochrony środowiska. Poprzednie wydanie cieszyło się dobrymi opiniami wśród wielu recenzentów (m.in. profesorowie M. Gogacz, B. Hałaczek, H. Sandner), oraz dużym zainteresowaniem szerokiego kręgu czytelników. Idea przewodnia pracy została wyrażona już w tytule, a poruszone w niej zagadnienia dotyczą syntetycznie ujętych zagadnień sozologicznych

Motorem do napisania powyższej pracy była zapewne potrzeba pomocy dydaktycznej dla studentów bioetyki i ekologii człowieka w zapoznaniu się z obecną sytuacją spowodowaną kryzysem ekologicznym i kryzysem populacji ludzkiej. Jak autor zaznacza we wstępie opracowanie to jest próbą całościowego ujęcia i przedstawienia podstawowych problemów sozologii. Wciąż bowiem brakuje w literaturze takich pozycji.

Książka składa się z dwóch zasadniczych części: metateoretycznej i merytorycznej. Pierwsza, zawierająca zagadnienia dotyczące genezy epistemologii, metodologii i koncepcji sozologii składa się z czterech rozdziałów odpowiadających wyżej wymienionym tematom. Rozdział pierwszy traktuje o prekursorach sozologii, tle jej powstania wraz z międzynarodowymi i polskimi uwarunkowaniami i perspektywami rozwoju. Rozdział drugi definiuje sozologię jako „naukę o systemowej ochronie biosfery przed destrukcyjnym oddziaływaniem na nią antroposfery”. Określa dokładnie przedmiot i zakres działań sozologii oraz jej związek z innymi dziedzinami nauk. Trzeci i czwarty rozdział przedstawia ją natomiast metody stosowane w sozologii oraz adekwatne do nich koncepcje.

Następna część - merytoryczna - to sześć rozdziałów poświęconych sferom życia i działalności ludzi oraz trudnościom związanym z ich ochroną. Materiał tutaj uwzględniony jest syntezą wyników badań empirycznych i teoretycznych dotyczących atmosfery, litosfery i hydrosfery, kosmosfery, biosfery i antroposfery. W związku z atmosferą analizuje się jej faktyczny stan, źródła zagrożeń jej czystości oraz przedstawia się skutki wpływu jej zanieczyszczeń na organizmy żywe i proponowane środki zaradcze. Hydrosfera, przedmiot analizy kolejnego rozdziału jest ujęta analogicznie. Nieco inaczej przedstawia się sprawa w wypadku kosmosfery. Autor podejmuje temat od strony najbliższego kosmicznego otoczenia Ziemi i posługując się rozlicznymi przykładami ukazuje konieczność jej ochrony. Ostatnie z zagadnień dotyczy antroposfery i jej ujemnego wpływu na pozostałe.

Rozdziały niniejsze dokładnie opisują poszczególne sfery: ich struktury, procesy funkcjonowania, obecny stan i zagrożenia definiując je jako podsystemy

my biosfery. Znamiennym jest, że stan równowagi w nich ma kluczowe znaczenie dla ogólnego procesu życia na ziemi, oraz dla zdrowia człowieka.

Z powyższego krótkiego przedstawienia zakresu wiedzy, jaką przekazuje w swej książce prof. Dołęga widać, iż jest to praca rzetelnie przygotowana, uwzględniająca wszystkie niemal dostępne analizy i opracowania na temat ochrony środowiska. To podstawowa zaleta tej książki, ale nie jedyna.

Wiadomości podane są w sposób przystępny, na co składa się zarówno przejrzysta, opisana wyżej struktura i systematyczne podejście do zagadnień, zrozumiały język naukowy jak i wysoki poziom edytorski: w książce umieszczonych jest między innymi wiele wykresów, rysunków, diagramów i tabel, a pracę dodatkowo ułatwiają słowniczek zawierający najważniejsze terminy, indeksy: nazwisk i rzeczowy, wykaz ilustracji i użytych skrótów. Poszerzeniu lektury sprzyja wyjątkowo bogaty opis bibliograficzny.

Wszystko to składa się na korzystne wrażenie wywierane na czytelniku. Podobnie zadanie dydaktyczne zostało potraktowane przez autora poważnie i można mieć pewność, że będzie to bardzo użyteczny dla studentów podręcznik. Nie znaczy to, że tylko dla nich ta książka jest przeznaczona. Myślę, że można ją polecić każdemu zainteresowanemu ochroną przyrody.

Maria Przetacka

Joseph Levine i Dawid Suzuki, *Tajemnice życia*, Warszawa, Wiedza i Książka 1996, ss. 311

Mój pierwszy kontakt z książką nie był zachęcający. Tytuł sugerował raczej kolejną podręcznikową wersję traktującą o DNA i genach, pełną powtórzeń i truizmów. Dopiero z drugim moim rzutem oka na okładkę, dotarł do mojej świadomości, widok dziecięcej twarzy w dość dużej, w skali całego tomu, tęczo mieniającej się kropli. To właśnie spostrzeżenie oraz podtytuł zamieszczony u dołu okładki, którego treścią jest następujące pytanie: „Czy się bać inżynierii genetycznej?” Wzbudziło moją ciekawość i postanowiłam książkę tę przeczytać. Jak się później okazało, czas poświęcony, na lekturę na pewno nie był czasem straconym, choć nie przeczytałam jej z zapartym tchem, jak się czyta niektóre książki.

Bywa zwykle, że recenzja wychwala dzieło, a dla równowagi wyławia usterki. Chciałabym bardzo zachować wspomnianą równowagę, ale myślę, że wobec przedmiotu mojej recenzji raczej mi się to nie uda. Zacznę może od tego, że publikacja ta moim zdaniem napisana jest językiem przystępnym i ogólnie zrozumiałym. Pojawiające się nowe terminy fachowe są objaśniane na przykładach i definiowane w prosty, pojmowalny dla przeciętnego odbiorcy sposób. Jest ona podzielona na osiem rozdziałów, każdy zwraca uwagę raczej na coś innego, o czym informują ich tytuły, co z kolei sprawia, iż każdy może zacząć czytanie od tego, co go najbardziej interesuje.